

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה

המחלקה לפוליטיקה וממשל
שנה"ל 2015-16, סמסטר א' + ב'

שם הקורס בעברית: **קונפליקטים אתניים וטריטוריאליים במזרח התיכון וצפון אפריקה (סמינר)**
שם הקורס באנגלית: **Ethnic and Territorial Conflict in the Middle East and North Africa**
יום ה' 12.00-14.00

שם המרצה: ד"ר מנצור נסאסרה

דוא"ל: mansor@bgu.ac.il

שעת קבלה: יום ה', 14:30-15:30, חדר 655 בבניין 72

הקורס: תיאור ויעדי הוראה

עם פריצתו של 'האביב הערבי' וגל המחאות המתמשך באזור, תחום סכסוכים וניהול סכסוכים הפך להיות אחד הנושאים המרכזיים שמאתגרים את הזירה הבינלאומית בכלל והמזרח התיכון בפרט. אחת התוצאות של 'האביב הערבי' הינה צמיחתה של התנועה החברתית ככוח דומיננטי שגרם להדחתם של ממשלים רודניים במזרח התיכון כמו בתימן, תוניסיה, מצרים ולוב. המטרה של הקורס היא לאפשר לסטודנטים להתעמק בגורמים לסכסוכים במזרח התיכון וצפון אפריקה לפי גישות ותיאוריות שונות ולהקנות כלים בסיסיים להתמודדות עם סכסוכים ומשברים באזור. הקורס מקנה לסטודנטים ידע היסטורי ותיאורטי מקיף בשלוש רמות מרכזיות: סכסוכים בינלאומיים ומדינתיים, סכסוכים בין קבוצות אתניות וסכסוכים טריטוריאליים, וכמו כן כוחה העולה של התנועה החברתית במזרח התיכון.

הקורס מורכב מארבעה חלקים מרכזיים: בחלק הראשון של הקורס, הדיון יהיה בעיקרו סביב תיאוריות של סכסוכים וניהול סכסוכים אזוריים ובינלאומיים. בחלק השני של הקורס יתמקד בסכסוכים טריטוריאליים במפרץ תוך יישום גישות תיאורטיות שהוצגו בתחילת הקורס. בחלק השלישי של הקורס ההתמקדות תהיה בקונפליקטים אתניים במזרח התיכון תוך התמקדות במדינות מסוימות כמו עיראק, סוריה, לבנון ותורכיה. בחלק האחרון של הקורס נבחן את 'האביב הערבי' והקונפליקט המתמשך עד לימנו, תוך התייחסות לכמה מדינות במזרח התיכון וצפון אפריקה. בסוף גם נתייחס למשבר הפליטים וההתערבות הצבאית וההומניטרית של מדינות המערב באזור.

דרישות הקורס

השתתפות פעילה בשיעורים - חובה.

קריאת כל חומר הקריאה המחייבים לקראת כל מפגש (מאמר חובה שבועי שמומן ב*).

- פרזנטציה (20%): הפרזנטציות יוכנו ויוצגו בכיתה בזוגות

- הגשת עבודה מסכמת (80%) - (5000 מילה)

- הגשת הצעה לעבודה הסופית של הקורס (נושא העבודה ייבחר בתיאום עם המרצה).

תוכנית המפגשים

חלק ראשון: היבטים תיאורטיים וחקר סכסוכים אתניים וטריטוריאליים

1-הקדמה, פרספקטיבות היסטוריות לקונפליקטים במזרח התיכון וצפון אפריקה

*Mirjam E. Sørli, Nils Petter Gleditsch, Håvard Strand, (2005). "Why Is There so Much Conflict in the Middle East?" in *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 49, No. 1, pp. 141-165.

2- חקר סכסוכים, היבטים תיאורטיים

*O. Ramsbotham, T. Woodhouse and H. Miall (2005). *Contemporary Conflict Resolution (2nd ed.)*. (Cambridge: Polity Press). pp. 3-34.

3- בין קונפליקט לשלום

*O. Ramsbotham, T. Woodhouse and H. Miall (2005). *Contemporary Conflict Resolution (2nd ed.)*.pp. 35-93

4- קונפליקטים אתניים ובינלאומיים

*Yiftachel, O. 2009, *Ethnic Conflict*, pp. 1-7

*מעוז זאב. 2000. "מגמות היסטוריות בקונפליקטים בינלאומיים 1816-1992", פוליטיקה, 6, 9-27.

5- שחקנים לא מדינתיים ובינלאומיים וקונפליקטים

Bruce Stanley, 2004. "The Role of Civil Society in Conflict Prevention" in *Conflict in Focus*, Issue 4.

*Mats Berdal, 2008. 'The UN Peacebuilding Commission: The Rise and the Fall of a Good Idea', In Pugh, Cooper and Tuner, *Whose Peace?*, pp. 356-372.

Maria J. Stephan and Erica Chenoweth, 2008. "Why Civil Resistance Works: The Logic of Nonviolent Conflict, *International Security*", Vol. 33, No 1, pp. 7-44.

6- טרנספורמציה ופיוס בסכסוכים בינלאומיים ואזוריים

*לואיס קריסברג, פעולות התפייסות בזירה הפנימית ובזירה הבינלאומית", פוליטיקה, 9 (2002), עמ' 35-58

* אמל ג'מאל, "הכרה הדדית, פיוס וטרנספורמציה של סכסוכים: היבטים תיאורטיים", סוציולוגיה ישראלית, ג'2, 2001, עמ' 313-341

7- מה עושים במצבי פוסט- קונפליקטים?

*Chandler, D. 2008. 'Post Conflict State Building: Governance Without Government', In Pugh, Cooper and Tuner, *Whose Peace?*, pp. 337-355.

חלק שני: סכסוכים טריטוריאליים, מדינות המפרץ וסהרה המערבית כמקרה בוחן

8-הסכסוך בין קטר –בחרין ותפקידו של בית הדין הבינלאומי לצדק

Maurice Mendelson, 2001. "The Curious Case of Qatar and Bahrain v Bahrain in the International Court of Justice".

*Deborah J. Gerner and Omur Yilmaz (2004). "A Question of Sovereignty: Bahrain, Qatar, and the International Court of Justice".

9- הקונפליקט הטריטוריאלי בין ערב הסעודית ואיחוד האמירויות

*Noura S. Al Mazrouei, 2014. "Abu Dhabi-Saudi Territorial Negotiations (1970-71): And the End of Britain's Dominance in the Gulf". *Asian Culture and History*, Vol 7, No 1, pp.141-155.

Noura S. Al Mazrouei, 2014. "The Ownership of Khor al-Udaid and Al-Ain/ Buraimi Region in the 19th Century". *International Journal of Business and Social Science* Vol. 5, No. 8(1).

10 - הקונפליקט הטריטוריאלי המתמשך בסוגיית סהרה המערבית: הפוליטרי, מרוקו ואלג'יריה

*Jacob Mundy (2006). "Neutrality or Complicity? The United States and the 1975 Moroccan Takeover of the Spanish Sahara". *The Journal of North African Studies* Vol. 11, No. 3

Theofilopoulou, A. (2006). "The United Nations and Western Sahara: A Never-ending Affair." Available on <http://www.usip.org/files/resources/sr166.pdf>

11. המלחמה הקרה בין סעודיה ואיראן: תימן כמוקד סכסוך אזורי

*Peter Salisbury, 2015. "Yemen and the Saudi- Iranian 'Cold War'". Middle East and North Africa Programme, Chatham House, pp. 1-15.

12-עיראק וכווית 1991: קונפליקט טריטוריאלי או שליטה במשאבים כלכליים?

*Dorinda G. Dallmeyer (1991). *The Kuwait Crisis: Sanctions, Negotiations, and the Decision to Go to War*.

13 - הליגה הערבית וארגון אופ"ק: דיפלומטיה וניהול סכסוכים אזוריים

Marco Pinfari, 2009. "Nothing but Failure? The Arab League and the Gulf Cooperation Council as Mediators in Middle Eastern Conflicts". Crisis States Research Centre, Working Paper no. 45-Regional and Global Axes of Conflict. Pp. 1-24.

חלק שלישי: היבטים בסכסוכים היסטוריים ואתניים, סוריה, לבנון, עיראק ותורכיה

14-הצרפתים בסוריה ולבנון: היבטים בהיסטוריה של הסכסוך האתני

*Daniel Neep, 2012, *Occupying Syria under the French Mandate: Insurgency, Space and State Formation*. Cambridge University Press, pp. 20-38

15 - לבנון העות'מאנית ושורשי הסכסוך האתני

*Ussama Makdisi, 2000. *The Culture of Sectarianism: Community, History, and Violence in Nineteenth-Century Ottoman Lebanon*, University of California Press, pp. 1-50

*אורן יפתחאל, 1988. מדינה, מרחב ויחסים אתניים: לבנון, קפריסין וישראל. מחקרים בגיאוגרפיה של ארץ ישראל, חוברת ט"ו. עמ' 76-104.

16-לבנון ומלחמת האזרחים, מקונפליקט אתני לבינלאומי

*Samir Khalaf, 2002. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon: A History of the Internationalization of Communal Conflict* (New York: Columbia University Press), pp.273-303.

*Yair Evron, 1987. *War and Intervention in Lebanon: The Israeli Syrian Deterrence Dialogue*, Routledge Revival, pp. 60-104

Sami A. Ofeish, 1999. "Lebanon's Second Republic: Secular Talk, Sectarian Application", *Arab Studies Quarterly*, Vol 21, No 1, pp. 97-100.

17-היבטים היסטוריים של הקונפליקט האתני בעיראק

*Khalil Osman. *Sectarianism in Iraq: The Making of the State and Nation since 1920*, Routledge, pp. 49-59& 79-91.

18-הפלישה ב 2003 וצמיחת פעולות הגרילה בעיראק

*Ahmed S. Hashim, *Insurgency and Counter-Insurgency in Iraq* (London: Hurst & Co, 2006), pp.271-344.

Patrick Porter, 2009. *Military Orientalism: Eastern War through Western Eyes* (London: Hurst & Co, pp.55-84.

19 - נאו-ליברליזם ובניית עיראק אחרי 2003

*Eric Herring, 2008 'Neoliberalism Versus Peace Building in Iraq', In Pugh, Cooper and Tuner, *Whose Peace?*, pp. 47-64.

Curtis H. Martin (2005). "Going to the United Nations: George W. Bush and Iraq".

חלק רביעי: האביב הערבי והקונפליקט המתמשך במזרח התיכון וצפון אפריקה...

20-האביב הערבי והתנגדות לא אלימה: נפילתם של ממשלים במזרח התיכון וצפון אפריקה והדרך לדמוקרטיזציה?

*Larbi Sadiki and Amor Boubakri, 2014. "Political Organization in the Middle East and North Africa". Taiwan Journal of Democracy, Volume 10, No. 1, pp. 79-103

Charless Tripp, 2013. *The Power and the People: Paths of Resistance in the Middle East*. Cambridge University Press, pp. 71-116.

21-סוריה והאביב הערבי: מלחמת אזרחים או מאבק אתני?

*Rana Khalaf, 2015. "Governance without Government in Syria: Civil Society and State Building during Conflict", Syria Studies. Vol 7, No 3, 2015.

22- מיעוטים במשבר, כורדים בסוריה ותורכיה

*Kerim Yildiz (2005). *The Kurds in Turkey: EU Accession and Human Rights*. (London & Ann Arbor: Pluto Press), pp. 104- 117.

23-האביב של טוניסיה ומצרים

*Corinna Mullin, 2014. *Tunisian Revolution and the International-Domestic Nexus*. In, Larbi Sadiki, Routledge Handbook for the Arab Spring, Courtesy of Routledge, pp.89-104

24- האו"ם וההתערבות ההומניטרית והצבאית בלוב

*Mehrdad Payandeh, 2012. "The United Nations, Military Intervention, and Regime Change in Libya". Virginia Journal of International Law, Vol 52, No 2, pp. 355-402.

25- משבר הפליטים בסוריה ועיראק: מקונפליקט אזורי לבינלאומי

*Layla Saleh, 2015. 'A Process of Perpetual 'Uncovering': The Syrian Thawrah in Its Fourth Year', In Larbi Sadiki, *Routledge Handbook of the Arab SprPage | Sing*, Rethinking Democratization, Routledge, pp. 172-185.

*Sarah Kenyon Lischer, 2008. "Security and Displacement in Iraq: Responding to the Forced Migration Crisis". International Security, Vol. 33, No. 2, Pages 95-119

26- סיכום: מפה חדשה של קונפליקטים במזרח התיכון וצפון אפריקה? ניתוח ופרספקטיבות השוואתיות